

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA 9A

1. ŘÁDNÝ TERMÍN

C9PAD26C0T01

DIDAKTICKÝ TEST

Počet úloh: 30

Maximální bodové hodnocení: 50 bodů

Povolené pomůcky: psací potřeby

Tento dokument obsahuje zdůvodnění správných řešení jednotlivých úloh didaktického testu.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 1

Dřevěný most u starostovy usedlosti se před bezohlednými **vandali** ochránit nepodařilo. Jejich nezákonné chování bude předmětem vyšetřování.

1 bod

1 Co je nutné udělat, aby byl výchozí text pravopisně správný?

- A) slovo *dřevěný* opravit na *dřevěnný*
- B) slovo *starostovy* opravit na *starostovi*
- ☒ C) slovo *vandali* opravit na *vandaly*
- D) slovo *nezákonné* opravit na *nezákoné*

Komentář

- Přídavné jméno *dřevěný* je utvořeno od podstatného jména *dřevo* příponou *-ěný*.
- *Starostovy* je přídavné jméno přivlastňovací, jímž je rozvíjeno podstatné jméno rodu ženského (*usedlost*).
- Podstatné jméno *vandal* se skloňuje podle vzoru *pán* (*před vandaly* jako *před pány*).
- Přídavné jméno *nezákonný* je příbuzné se slovem *zákonný*, které je utvořeno od podstatného jména *zákon* příponou *-ný*.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 2–4

Nad skolem Romea a Julie
dnes steré oči slzy prolévaly...
Ta tragika! Tak osud zdtří **je** –
a oni se přec tolik milovali!

A nedostali se! Ach, krutý **je**
k těm dámským citům Shakespeare zastaralý:
nuž nechť ten slavný pár zas ožije,
ať vidí se, čím by se byli stali!

Nechť vezmou se! Za roky dva, tři, čtyři
Julie ztloustne, Romeo jen hýří
a záletníci, děti mají pět...

„Fuj,“ čtenářko má, volá as tvůj ret!
A přec, mé dítě, v tomhle věci shoně
je tragika ta větší – však jen pro ně.

Vysvětlivka: Romeo a Julie jsou ve výchozím textu postavy ze stejnojmenné Shakespearovy tragédie.

(J. S. Machar: Sonet o různé tragice; upraveno)

1 bod

2 Které z následujících tvrzení odpovídá výchozímu textu?

- A) Ten, kdo v textu promlouvá, odsuzuje Romea za to, že podváděl Julii, protože ztloustla.
- ☒ B) Ten, kdo v textu promlouvá, se zabývá tím, jaký by byl život Romea a Julie, kdyby po své smrti znovu ožili.
- C) Ten, kdo v textu promlouvá, oslovuje jedno z dětí Romea a Julie a vyjadřuje lítost nad jeho tragickým osudem.
- D) Ten, kdo v textu promlouvá, považuje Shakespearovu hru za zastaralou, protože se v ní Romeo vysmívá Julii a jejím pocitům.

Komentář

Pravdivost tvrzení uvedeného v možnosti B) dokládají pasáže, které jsou ve výchozím textu vyznačeny barevně.

1 bod

3 Co je ve výchozím textu vyznačeno tučně?

- A) dvakrát stejný tvar téhož slovesa
- B) dvakrát stejný tvar téhož zájmena
- ☒ C) v první sloce tvar zájmena, v druhé sloce tvar slovesa
- D) v první sloce tvar slovesa, v druhé sloce tvar zájmena

Komentář

- V první sloce je tučně vyznačen tvar zájmena *oni* (*tak osud zdrtí je*).
- V druhé sloce je tučně vyznačen tvar slovesa *být* (*ach, krutý je k těm dámským citům Shakespeare zastaralý*).

1 bod

4 Které z následujících tvrzení odpovídá výchozímu textu?

- ☒ A) Liché verše první sloky se rýmují jak spolu, tak s lichými verši druhé sloky.
- B) Liché verše první sloky se rýmují spolu, nikoli však s lichými verši druhé sloky.
- C) Liché verše první sloky se spolu nerýmují, totéž platí pro liché verše druhé sloky.
- D) Liché verše první sloky se spolu nerýmují, totéž však neplatí pro liché verše druhé sloky.

Komentář

Liché verše (tj. první a třetí verš) první sloky se spolu rýmují (*Nad skonem Romea a Julie – Ta tragika! Tak osud zdrtí je*), zároveň se rýmují i s lichými verši druhé sloky (*A nedostali se! Ach, krutý je – nuž nechť ten slavný pár zas ožije*).

max. 2 body

5 Vypište z každé z následujících vět (5.1 a 5.2) základní skladební dvojici.

(Základní skladební dvojice musí být zapsány pravopisně správně.)

- 5.1 V průběhu několika týdnů se počet kamer, zakoupených za účelem monitorování výstavních prostor, ještě zvýší.
- 5.2 Neohlášená uzavírka hlavní silnice byla pro řadu řidičů osobních aut nepříjemným překvapením.

Řešení

- 5.1 podmět – **počet**; přísudek – **se zvýší**
- 5.2 podmět – **uzavírka**; přísudek – **byla překvapením**

6 Přiřadte k jednotlivým tvrzením (6.1–6.3) odpovídající trojici sloves (A–E).

(Žádná možnost z nabídky A–E nesmí být přiřazena víckrát než jednou.)

- 6.1 V této trojici jsou všechna slovesa nedokonavá. _____
- 6.2 V této trojici jsou první dvě slovesa dokonavá a třetí je nedokonavé. _____
- 6.3 V této trojici jsou první dvě slovesa nedokonavá a třetí je dokonavé. _____
- A) rozbalit – naléhat – podat
- B) objíždět – vzkvétat – nazvat
- C) zaplatit – obstarat – probíhat
- D) pobývat – dohlížet – rozdělovat
- E) zamýšlet – dopadnout – vydělávat

Komentář

Dokonavá a nedokonavá slovesa se liší v několika aspektech, např. zatímco naprostá většina nedokonavých sloves tvoří budoucí čas s pomocným slovesem *být* (např. *budu psát*) a kombinují se s fázovými slovesy (např. *začnu psát*), pro dokonavá slovesa toto neplatí (např. dokonavé sloveso *napsat* nelze zkombinovat ani s *budu*, ani se *začnu*).

- 6.1 **D)**
Slovesa *pobývat*, *dohlížet*, *rozdělovat* jsou nedokonavá (např. *budu pobývat*, *budeš dohlížet*, *bude rozdělovat*; *začnu pobývat*, *začneš dohlížet*, *začne rozdělovat*).

- 6.2 **C)**
Slovesa *zplatit* a *obstarat* jsou dokonavá, sloveso *probíhat* je nedokonavé (např. *budou probíhat*, *začnou probíhat*).

- 6.3 **B)**
Slovesa *objíždět* a *vzkvétat* jsou nedokonavá (např. *budeme objíždět*, *budou vzkvétat*; *začneme objíždět*, *začnou vzkvétat*), sloveso *nazvat* je dokonavé.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 7

Spisovatel ochotně odpovídal na dotazy ***** zvědavými posluchači. Během besedy jsme se dotkli i témat ••••• se životem v zahraničí.

7

- 7.1 **Napište náležitý spisovný tvar slova *položený*, který patří na první vynechané místo (*****) ve výchozím textu.**

- 7.2 **Napište náležitý spisovný tvar slova *související*, který patří na druhé vynechané místo (•••••) ve výchozím textu.**

(Po doplnění náležitého tvaru musí být příslušný větný celek smysluplný a gramaticky i pravopisně správný.)

Komentář

- 7.1 tvar přídavného jména *položený* se musí shodovat s tvarem rozvíjeného podstatného jména *dotaz*, které je v textu užito ve 4. pádě čísla množného → **položené**
- 7.2 tvar přídavného jména *související* se musí shodovat s tvarem rozvíjeného podstatného jména *téma*, které je v textu užito v 2. pádě čísla množného → **souvisejících**

VÝCHOZÍ TEXTY K ÚLOHÁM 8–13

TEXT 1

(1) Komiks přináší čtenářům poutavý příběh tvořený sérií obrázků, u nichž bývá krátký text (často jde o přímou řeč hrdiny zapsanou v bublině). Tento literární žánr si zpravidla spojujeme s moderními superhrdiny, nicméně někteří historici nacházejí jisté znaky komiksu již v pravěkých jeskynních malbách, starých přes 10 tisíc let.

(2) Pomocí obrázků, které vyryli do stěny jeskyně a vybarvili různým materiálem (uhlím, jílem apod.), naši **předkové** zachycovali své příběhy. Za předchůdce komiksu lze považovat i staroegyptské nástěnné malby, vyprávějící o bozích a faraonech, či některé antické památky. Příkladem je mramorový Trajánův sloup, postavený roku 113. Je zdoben reliéfem o délce cca 200 metrů, na němž jsou vyobrazeny scény z válečného tažení.

(3) Ve stručném přehledu historie komiksu nelze opomenout doktora Syntaxe, nejspíš první komiksovou postavu vůbec. Satirické dílo o dobrodružstvích tohoto bývalého **učitele** doprovodil ilustracemi Thomas Rowlandson (1757–1827). Moderní komiks se zrodil na sklonku 19. století, když v novinách *New York World* začaly vycházet příběhy, v nichž vystupuje Yellow Kid, uličník ve žluté noční košili.

(4) V první polovině 20. století trh zaplavily tuny komiksových sešitů. V roce 1938 se zrodil Superman, následujícího roku vznikl první komiks s Batmanem. Příběhy s těmito superhrdiny, kteří zachraňují svět před padouchy, se ihned staly hitem. Počátkem 50. let začala popularita komiksů klesat, a to kvůli obavám z jejich negativního vlivu na mládež, což dokonce vedlo ke krátkodobému zavedení *****. Už v následujícím desetiletí se ale situace změnila. Tehdy totiž světlo světa spatřily nové, dnes již ***** komiksové postavy (Hulk, Iron Man aj.), jimiž se později inspirovali i **tvůrci** filmů či videoher.

(5) Komiks rozhodně nemá jen skalní fanoušky, zbožňující své superhrdiny. Podle zarytých odpůrců představují obrázkové příběhy sice populární, ale poněkud pokleslou zábavu. Přestože se názory na komiks liší, řada studií dokládá, že tento literární žánr soudobou kulturu nepochybně ovlivnil.

(www.megacomics.cz, www.lidovky.cz; upraveno)

TEXT 2

Činitelské jméno (např. *pekař*) je podstatné jméno utvořené ze slovesa a označující osobu podle činnosti, kterou tato osoba dělá (např. *pekař* je člověk, který *peče*).

max. 2 body

8 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení (8.1–8.4), zda jednoznačně vyplývá z TEXTU 1 (A), nebo ne (N).

		A	N
8.1	K vybarvení obrázků vyrytých do stěny jeskyně naši předkové používali nejen uhlí či jíl.	☒	☐
8.2	První komiks, v němž vystupuje postava Batmana, vznikl ve 30. letech minulého století.	☒	☐
8.3	V roce 113 byl postaven Trajánův sloup, což je mramorový sloup vysoký přibližně 200 metrů.	☐	☒
8.4	Někteří historici tvrdí, že první jeskynní malba s komiksovými prvky vznikla zhruba v 10. tisíciletí před naším letopočtem.	☐	☒

Komentář

Pravdivost/nepravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou v TEXTU 1 vyznačeny příslušnou barvou.

9 Vypište z první části TEXTU 1 dvě přídavná jména, z nichž každé obsahuje předponu.

(Za chybu je považováno jak neuvedení hledaného slova, tak zapsání jakéhokoli slova, které neodpovídá zadání.)

Komentář

- Přídavné jméno **zapsaný** obsahuje předponu *za-*.
- Přídavné jméno **pravěký** obsahuje předponu *pra-*.

1 bod

10 Které z následujících tvrzení o slovech tučně vyznačených v TEXTU 1 je pravdivé?

(Úlohu řešte na základě definice uvedené v TEXTU 2.)

- A) Všechna tato slova jsou činitelská jména.
- ☒ B) Celkem dvě z těchto slov jsou činitelská jména, a to *učitel* a *tvůrce*.
- C) Celkem dvě z těchto slov jsou činitelská jména, a to *předek* a *učitel*.
- D) Celkem dvě z těchto slov jsou činitelská jména, a to *předek* a *tvůrce*.

Komentář

- Podstatné jméno *předek* je utvořené ze slova *před* a označuje *příslušníka téže rodiny, rodu, národa v minulosti* (tj. někoho, kdo byl časově *před* lidmi žijícími v současnosti).
- Podstatné jméno *učitel* je utvořené ze slovesa *učit* a označuje osobu podle činnosti, kterou tato osoba dělá (*učitel* je člověk, který *učí*).
- Podstatné jméno *tvůrce* je utvořené ze slovesa *tvořit* a označuje osobu podle činnosti, kterou tato osoba dělá (*tvůrce* je člověk, který *tvoří*).

1 bod

11 Které z následujících tvrzení je podle informací obsažených ve třetí části TEXTU 1 nejméně jisté?

- A) Postava doktora Syntaxe je bývalým učitelem.
- B) Postava doktora Syntaxe vznikla dříve než ve 20. století.
- ☒ C) Doktor Syntax je historicky první komiksovou postavou.
- D) Dílo vyprávějící o dobrodružstvích doktora Syntaxe je satirické.

Komentář

V textu je uvedeno, že doktor Syntax je *nejspíš první komiksovou postavu vůbec*: slovo *nejspíš* zde naznačuje, že jde o informaci pravděpodobnou, nikoli však zcela jistou.

1 bod

12 Ve čtvrté části TEXTU 1 jsou vynechána dvě místa (**): na první patří slovo, které má význam *omezení* či *zákaz zveřejňování tištěných materiálů*; na druhé patří slovo, které má význam *uznáváný, proslulý*. Ve které z následujících možností jsou uvedena obě tato slova?**

- ☒ A) cenzury – kultovní
- B) cenzury – kontroverzní
- C) diskriminace – kultovní
- D) diskriminace – kontroverzní

Komentář

- Na první vynechané místo patří slovo *cenzura* (*Počátkem 50. let začala popularita komiksů klesat, a to kvůli obavám z jejich negativního vlivu na mládež, což dokonce vedlo ke krátkodobému zavedení **cenzy**.*), které má význam *úřední kontrola, resp. omezení či potlačení a zákaz informací určených ke zveřejnění (zvl. tištěných projevů) se zřetelem na zájmy státní, politické a mravnostní* (viz Akademický slovník cizích slov).
- Na druhé vynechané místo patří slovo *kultovní* (*Tehdy totiž světlo světa spatřily nové, dnes již **kultovní** komiksové postavy, jimiž se později inspirovali i tvůrci filmů či videoher.*), které má význam *výjimečný a proslavený svým významem, originalitou, novátorstvím ap., sloužící jako vzor, uznávaný, proslulý* (viz Akademický slovník současné češtiny).

1 bod

- 13 Tvzení č. 1:** Z páté části TEXTU 1 jednoznačně vyplývá, že autor textu má pozitivní vztah ke komiksům.

Tvrzení č. 2: V páté části TEXTU 1 se autor textu manipulativním způsobem snaží podsunout čtenářům svůj nepodložený názor, že komiks ovlivnil soudobou kulturu.

Je některé z výše uvedených tvrzení pravdivé?

- A) Pravdivé je pouze tvrzení č. 1.
- B) Pravdivé je pouze tvrzení č. 2.
- C) Pravdivé je každé z těchto tvrzení.
- ☒ D) Pravdivé není žádné z těchto tvrzení.

Komentář

V posuzované části autor textu předkládá informace zcela objektivně. Konstatuje zde, že komiks má jak skalní fanoušky, tak zaryté odpůrce, aniž dává najevo, do které z těchto skupin se řadí on sám. Tvrzení, že komiks ovlivnil soudobou kulturu, uvádí s odkazem na jiné zdroje (*řada studií dokládá*).

max. 2 body

- 14 Rozhodněte o každém z následujících větných celků (14.1–14.4), zda je v něm správně zapsána interpunkce (A), nebo ne (N).**

	A	N
14.1 Jakýkoli dopis, který je určen do rukou ředitele může převzít pouze on.	☐	☒
14.2 Po náročné cestě domů, trvající mnohem déle, než obvykle šla hned spát.	☐	☒
14.3 Vysvětlila svým rodičům, proč přerušila studium, a proč jim to nejdřív tajila.	☐	☒
14.4 Uvádí se, že v jiných případech je situace složitější, ne-li dokonce neřešitelná.	☒	☐

Komentář

- 14.1 Souvětí obsahuje vedlejší větu vloženou (*který je určen do rukou ředitele*), která musí být z obou stran oddělena čárkou.
- 14.2 Chybným zapsáním čárky za slovem *déle* vznikla nesmyslná a negramatická věta (*Po náročné cestě domů než obvykle šla hned spát*). Správný zápis interpunkce: *Po náročné cestě domů, trvající mnohem déle než obvykle, šla hned spát*.
- 14.3 Spojka *a* spojuje dvě věty vedlejší v poměru slučovacím (*proč přerušila studium a proč jim to nejdřív tajila*), v těchto případech se čárka před spojkou nepíše.
- 14.4 Ve vedlejší větě se uplatňuje poměr stupňovací (*v jiných případech je situace složitější, ne-li dokonce neřešitelná*), čárka před *ne-li* dokonce je tedy zapsána správně.

15 Seřadte jednotlivé části textu (A–F) tak, aby byla dodržena textová návaznost.

A) Její posádku tvořili zcela nenámořnický vyhlížejší Zenkalci, z nichž vyzařovalo nadšenectví skautské družiny, jež chce přeplovat rybník na dřevě kánoí. Poněkud zarážející bylo i to, jak se loď nakláněla k pravoboku.

B) „Promiňte, vy jste první důstojník na této lodi?“ zeptal se ho pevným hlasem. Svalnatý mladík, kterého Petr oslovil, zdvořile smekl klobouk a odhalil dokonalé zuby, zářící v širokém úsměvu plném ochoty. Petr zopakoval otázku.

C) Když Petr přiletěl do Djakarty, ke svému zděšení zjistil, že na Zenkali ho má přepravit podezřele vyhlížejší plavidlo nesoucí název *Andromeda III*. Byla to loď neurčitého stáří i zjevně nízké spolehlivosti, řízená tlustým neoholeným kapitánem Aristotelem Pappajatokopulem.

D) Táhlí je po zemi až na přední palubu a tam je hodili na kopec ptačího trusu, z něhož jemně stoupala pára. Petr jejich počínání sledoval s nelibostí. Náhle si všiml jednoho Zenkalce, který v klidu pozoroval dění na palubě.

E) „Ano, pane, loď!“ zvolal nadšeně Zenkalec. „Jak se jmenujete?“ zkusil to Petr jinak. „Andromeda Tři,“ pohotově odpověděl mladý muž.

F) Kulička položená na palubu by se hned skutálela k lodnímu zábradlí a spadla do mastných vod přístavu. Petr přicestoval s několika světle krémovými kufry. Jeho souprava zavazadel, vybraná s takovou péčí ve speciálním londýnském obchodě, však na námořníky neudělala žádný dojem.

(G. Durrell: *Ostrov v nebezpečí*; upraveno)

Řešení

15.1 C)

15.2 A)

15.3 F)

15.4 D)

15.5 B)

15.6 E)

C) Když Petr přiletěl do Djakarty, ke svému zděšení zjistil, že na Zenkali ho má přepravit podezřele vyhlížejší plavidlo nesoucí název *Andromeda III*. Byla to loď neurčitého stáří i zjevně nízké spolehlivosti, řízená tlustým neoholeným kapitánem Aristotelem Pappajatokopulem. **A)** Její posádku tvořili zcela nenámořnický vyhlížejší Zenkalci, z nichž vyzařovalo nadšenectví skautské družiny, jež chce přeplovat rybník na dřevě kánoí. Poněkud zarážející bylo i to, jak se loď nakláněla k pravoboku. **F)** Kulička položená na palubu by se hned skutálela k lodnímu zábradlí a spadla do mastných vod přístavu. Petr přicestoval s několika světle krémovými kufry. Jeho souprava zavazadel, vybraná s takovou péčí ve speciálním londýnském obchodě, však na námořníky neudělala žádný dojem. **D)** Táhlí je po zemi až na přední palubu a tam je hodili na kopec ptačího trusu, z něhož jemně stoupala pára. Petr jejich počínání sledoval s nelibostí. Náhle si všiml jednoho Zenkalce, který v klidu pozoroval dění na palubě. **B)** „Promiňte, vy jste první důstojník na této lodi?“ zeptal se ho pevným hlasem. Svalnatý mladík, kterého Petr oslovil, zdvořile smekl klobouk a odhalil dokonalé zuby, zářící v širokém úsměvu plném ochoty. Petr

zopakoval otázku. **E)** „Ano, pane, loď!“ zvolal nadšeně Zenkalec. „Jak se jmenujete?“ zkusil to Petr jinak. „Andromeda Tři,“ pohotově odpověděl mladý muž.

1 bod

16 Větný celek: Zámeček na Pardubicku se po několikaletém úsilí ***** komorní koncerty nebo divadelní představení.

Kterou z následujících možností je nutné doplnit na vynechané místo (***) ve výše uvedeném větném celku, aby byl gramaticky správný?**

- ☒ A) stal místem, kde se konají
- ☐ B) proměnil v místo, konajícím
- ☐ C) stal místem, kde se odehrává
- ☐ D) proměnil v místo, odehrávajícím

Komentář

Na vynechané místo patří úsek, který správně navazuje na začátek větného celku a na který správně navazuje úsek *komorní koncerty nebo divadelní představení*. Možnosti B) a D) nelze na vynechané místo doplnit zejména proto, že *konajícím* i *odehrávajícím* jsou tvary 7. pádu čísla jednotného, tj. neshodují se s tvarem rozvíjeného podstatného jména *místo*, které je v těchto možnostech užito ve 4. pádě čísla jednotného. Možnost C) nelze na vynechané místo doplnit proto, že ve vedlejší větě by se pak neshodoval přísudek s podmětem (v této větě je totiž podmět několikanásobný *koncerty nebo představení*, přísudek proto musí mít tvar 3. osoby čísla množného). Podmínku gramaticky správného větného celku tedy splňuje pouze možnost A).

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 17

Výňatek: Egypt byl osídlen již v paleolitu: obyvatelstvo bylo soustředěno kolem Nilu. Zprvu byla země rozdělena na Horní Egypt (převaha pastevectví a lovu) a Dolní Egypt (převaha zemědělství), kolem roku 3000 př. n. l. došlo ke sjednocení. Vládcem byl faraon (byl uctíván jako vtělený bůh), nejnižší postavení měli otroci. O vyspělosti staroegyptské civilizace svědčí mj. budování monumentálních staveb. Zhruba mezi lety 2600 a 1500 př. n. l. se stavěly pyramidy, nejslavnější je patrně Chufuova pyramida (nazývaná také Cheopsova pyramida).

Výpisky z výše uvedeného výňatku:

Historie Egypta

- OSÍDLENÍ: paleolit
- CENTRUM: oblast kolem Nilu
- HORNÍ E. (pastevectví, lov) × DOLNÍ E. (zemědělství) → sjedn. cca 3000 př. n. l.
- PANOVNÍK: faraon
- *****

(Vzhledem k povaze úlohy není zdroj výňatku uveden.)

17 Která z následujících možností nejlépe vystihuje charakter výňatku a zároveň obsahuje výpisek, který patří na vynechané místo (***) ve výchozím textu?**

(Na vynechané místo patří pouze výpisek, který odpovídá informacím uvedeným ve výňatku.)

- A) Výňatek vykazuje typické znaky úvahy (např. subjektivitu). Na vynechané místo patří výpisek STAVBA PYRAMID: 3.–2. tisíciletí př. n. l.
- B) Výňatek vykazuje typické znaky úvahy (např. subjektivitu). Na vynechané místo patří výpisek DOKONČENÍ CHUFUOVY PYRAMIDY: cca 1500 př. n. l.
- C) Výňatek vykazuje typické znaky odborných textů (např. objektivitu a věcnost). Na vynechané místo patří výpisek STAVBA PYRAMID: 3.–2. tisíciletí př. n. l.**
- D) Výňatek vykazuje typické znaky odborných textů (např. objektivitu a věcnost). Na vynechané místo patří výpisek DOKONČENÍ CHUFUOVY PYRAMIDY: cca 1500 př. n. l.

Komentář

Výňatek nevykazuje znaky úvahového textu, mezi něž patří např. subjektivní pohled autora na daný problém, argumentace, hledání souvislostí, kladení cílených otázek. Účelem výňatku je objektivně a srozumitelně předat určité poznatky (konkrétně o historii Egypta), zvolené jazykové prostředky nejsou citově zabarvené (jsou zde např. užity termíny), vyjadřování je stručné a výstižné – výňatek tedy vykazuje znaky typické pro odborné texty. Ve výňatku se uvádí, že pyramidy se stavěly mezi lety 2600 a 1500 př. n. l. (tedy ve 3.–2. tisíciletí př. n. l.), o tom, kdy se začala stavět Chufuova pyramida nebo kdy byla tato stavba dokončena, se v textu nic nepíše.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 18

Obec s názvem Sloup v Čechách leží v Libereckém kraji. Tato malebná vesnice, v níž má trvalé bydliště zhruba sedm set obyvatel, patří k oblíbeným turistickým cílům. Pyšní se totiž unikátní památkou – skalním hradem s mimořádně bohatou historií.

Do současné doby se sice zachovaly pouze zbytky budov, kdysi vytesaných do skály, přesto návštěva této památky stojí za to. Vstup do hradu je **spoplatněn**: dospělí návštěvníci zaplatí 140 Kč. Areál je značně rozsáhlý, a tak si vyhradte dostatek času, ať ho můžete **nerušeně** prozkoumat celý. Během prohlídky uvidíte mimo jiné kostel, hradní **kaply**, nádherné terasy a další objekty, které vznikly během úprav v období baroka.

Výjimečné místo ocenili i filmaři, kteří ve zdejších prostorách **natáčeli** pohádky. Mezi ty nejznámější patří snímek S čerty nejsou žerty, v němž dvouramenné hradní schodiště ve skalní průrvě ztvárnilo bránu do pekla.

(www.okoliliberce.cz, www.novinky.cz; upraveno)

max. 4 body

18 Najděte ve výchozím textu čtyři slova, která jsou v něm zapsána s pravopisnou chybou, a napište je pravopisně správně.

(Slova запиšte bezchybně; ohebná slova запиšte ve stejném tvaru, v němž jsou užita v textu. Podtržený výraz je zapsán správně. Za chybu je považováno jak neuvedení hledaného slova, tak zapsání jakéhokoli slova, které neodpovídá zadání.)

Komentář

- Sloveso *zpoplatnit* je odvozeno od přídavného jména *poplatný* předponou *z-*.
- Slovo *nerušeně* je příbuzné se slovem *rušený*, které je odvozeno příponou *-ý* od přičestí trpného *rušen* (tvar slovesa *rušit*).
- Podstatné jméno *kaple* se skloňuje podle vzoru *růže* (*uvidíte kapli* jako *uvidíte růži*).
- Pokud je podmět rodu mužského životného v čísle množném (*kteří*, tj. *filmaři*), v koncovce přičestí činného musí být *-i* (*natáčeli*).

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 19–23

(1) Utáhnu si popruhy plátěného tlumoku a vydám se vzhůru po schodišti. Než dorazím ke kanceláři své matky, generálky Sorrengailové, hoří mi plíce. To je výsledek mé přípravy: s patnáctikilovým batohem stěží vyšplhám šest pater. Jsem naprosto k ničemu.

Tisíce mladých lidí dnes čekají před Basgiathskou akademií. Stovky z nich se od narození připravovaly na vstup do elitního kvadrantu jezdců. Já jsem na to měla jen půl roku. Akademie rozhodně neoplývá laskavostí. Každý kadet, ať už se rozhodl pro kvadrant léčitelů, pisařů, pěšáků, či jezdců, je v jejích krutých zdech formován po tři roky, aby pak mohl sloužit království. Slabí tu nepřežijí.

(2) „Posíláš ji na smrt!“ zahřmí z generálčiny kanceláře známý hlas. „Odmala se připravovala na to, že se stane pisařkou, ne jezdkyň **na drakovi**.“ Jen jediná žena si dovolí zvýšit hlas na generálku. Mira.

Vejdu dovnitř. Moje matka se na mě přísně podívá: „Violet, jsi dcera jezdkyne a dnes je Den branné povinnosti. Říkám ti **na rovinu**, že jestli vkročíš do tunelu vedoucího ke kvadrantu pisařů, vytáhnu tě odtamtud za ten tvůj cop a osobně tě postavím na lávku.“

Sevře se mi žaludek. Vím, o čem mluví. Aby se kandidát na jezdce stal kadetem, musí přejít po půl metru široké kluzké lávce, vedoucí nad šedesát metrů hlubokou propastí.

„Poslat Violet do kvadrantu jezdců se rovná trestu smrti. Není dost silná. Není ani dost vysoká, aby nasedla na draka. Krucinál, mami! Kolik kandidátů na jezdce každoročně zemře v Den branné povinnosti? Padesát? Chceš pohřbít své další dítě?“ křičí Mira.

(3) Vzpomínka na bratra, jenž zahynul při potlačování vzpoury, zabolí.

Matka zatne zuby: „Okamžitě ven z mé kanceláře, poručice!“

Když Mira odejde, máma mi řekne: „Tu lávku zvládneš. Večer už z tebe bude kadetka.“

***** budu mrtvá. To ***** žádná z nás nahlas neřekne.

(Vzhledem k povaze jedné z úloh není zdroj výchozího textu uveden.)

max. 2 body

19 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení (19.1–19.4), zda jednoznačně vyplývá z výchozího textu (A), nebo ne (N).

	A	N
19.1 Během tříletého studia na Basgiathské akademii každý kadet postupně projde celkem čtyřmi kvadranty.	☐	☒
19.2 Mira se bála o Violetin život, protože věděla, že v Den branné povinnosti každý padesátý kandidát na jezdce zemře.	☐	☒
19.3 Kandidát na jezdce se stane kadetem, jakmile na lávce, která vede nad šedesátimetrovou propastí, překoná vzdálenost půl metru.	☐	☒
19.4 V rámci své přípravy na vstup do Basgiathské akademie Violet pravidelně musela vystoupat do šestého patra s patnáctikilovým batohem.	☐	☒

Komentář

Nepravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou ve výchozím textu vyznačeny příslušnou barvou.

max. 2 body

20 Ve výchozím textu jsou tučně vyznačeny dva větné členy.

20.1 Napište druh větného členu **na drakovi**.

20.2 Napište druh větného členu **na rovinu**.

(Odpovědi запиšte slovem, nepoužívejte zkratky. Druh větného členu musí být zapsán pravopisně správně. Druh příslovečného určení konkretizujte, např. příslovečné určení podmínky, nikoli pouze příslovečné určení.)

Komentář

- 20.1 větným členem *na drakovi* je rozvíjeno podstatné jméno *jezdkyňě* → **přívlastek** (neshodný)
- 20.2 větným členem *na rovinu* je rozvíjeno sloveso *říkám* (jak ti to říkám? – na rovinu, tzn. přímo, upřímně) → **přísluvečné určení způsobu**

1 bod

21 Které z následujících tvrzení odpovídá výchozímu textu?

- ☒ A) V druhé části textu promlouvají přímou řečí celkem dvě postavy, a to Mira a její matka.
- B) V druhé části textu promlouvají přímou řečí celkem tři postavy, a to Mira, její matka a Violet.
- C) V druhé části textu promlouvají přímou řečí celkem tři postavy, a to Mira, Violetina matka a generálka Sorrengailová.
- D) V druhé části textu promlouvají přímou řečí celkem čtyři postavy, a to Mira, Violetina matka, Violet a generálka Sorrengailová.

Komentář

Z textu vyplývá, že generálka Sorrengailová je jak Violetina matka, tak matka Miry. Violet v textu přímou řečí vůbec nepromlouvá.

1 bod

22 Na každé ze dvou vynechaných míst (*****) ve výchozím textu je nutné doplnit slovo tak, aby byl příslušný větný celek gramaticky správný a text jako celek smysluplný. Ve které z následujících možností jsou uvedena obě tato slova?

- A) Pokud – jenže
- B) Anebo – jenže
- C) Pokud – ovšem
- ☒ D) Anebo – ovšem

Komentář

Na první vynechané místo v textu patří slovo *anebo*, které zde propojuje věty, jejichž významy nemohou platit zároveň (*bude z tebe kadetka × budu mrtvá*). Užití slova *pokud* by v dané větě bylo nelogické a gramaticky nesprávné.

Na druhé vynechané místo v textu patří slovo *ovšem*, které zdůrazňuje samozřejmost toho, že Violet ani matka o možnosti Violetiny smrti mluvit nebudou. Pokud bychom na vynechané místo doplnili slovo *jenže*, vznikla by gramaticky nesprávná věta.

1 bod

23 Které z následujících tvrzení neodpovídá výchozímu textu?

- A) Jde o prózu.
- B) Jde o umělecký text.
- C) Text vypráví postava jménem Violet.
- ☒ D) Text vykazuje znaky nonsensové literatury.

Komentář

Výchozí text je neveršovaný, jeho hlavní funkcí je funkce estetická a je vyprávěn v 1. osobě čísla jednotného – vypravěčem je postava jménem Violet (např. *Jsem naprosto k ničemu. / Moje matka se na mě přísně podívá: „Violet, jsi dcera jezdkyňě...“*). Nonsensová literatura je založena na nesmyslu, jazykových hříčkách a záměrném narušování logiky děje.

24 Která z následujících možností obsahuje slovo zapsané s pravopisnou chybou?

- A) politika, diagram, animace
 B) titul, diagnóza, komunikace
 C) artikulace, diplom, univerzita
 D) aktivita, **dinastie**, administrativa

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 25

1. Slibte mi to.	5. Jezte častěji ryby.	9. Bez něho byste zaspali.
2. Kněz sepjal ruce.	6. Kamilo, už neplač.	10. Klidně si sedněte k nám.
3. Oni ho chtějí v týmu.	7. Bratr o to zakop.	11. Karle, odnes to dovnitř.
4. Jano, zaujmi moje místo.	8. Zítra vstaňte v osm.	12. Oni to dokážou.

max. 3 body

25 Ve výchozím textu je uvedeno dvanáct vět: ve třech z nich se vyskytuje nespisovný tvar slovesa. Najděte tyto tři věty a napište jejich čísla. Čísla od sebe zřetelně oddělte čárkou.

(Za chybu je považováno jak neuvedení hledaného čísla, tak zapsání jakéhokoli čísla, které neodpovídá zadání.)

Komentář

Nespisovný tvar slovesa se vyskytuje:

- ve větě č. 3 (spisovně by bylo *Oni ho chtějí v týmu.*)
- ve větě č. 7 (spisovně by bylo *Bratr o to zakopl/zakopnul.*)
- ve větě č. 10 (spisovně by bylo *Klidně si sedněte k nám.*)

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 26–29

(1) V prosinci 2023 slavná americká kapela Kiss odehrála koncert, jímž oficiálně zakončila svou uměleckou **dráhu**, trvající přesně 50 let. Hudebníci, proslulí stylizovaným líčením, zároveň představili své pokračovatele – hologramové avatary.

(2) Hologram je (zjednodušeně řečeno) trojrozměrný, velmi realistický obraz daného objektu. Možná vás překvapí, že hologramy mají mnoho společného se starým trikem, který používali iluzionisté už ve století páry¹. Říká se mu Pepperův duch a jeho princip spočívá v tom, že objekt schovaný před zraky diváků je pomocí **soustavy** nakloněných zrcadel zobrazován tak, jako by byl přímo před publikem sedícím v hledišti. Tento trik použil roku 1862 během divadelního představení britský vynálezce John H. Pepper, čímž docílil toho, že se na pódiu zjevila postava vznášejícího se ducha.

(3) Podstata triku zůstává dodnes stejná, jen se při něm využívají moderní technologie. S hologramy se nejčastěji setkáte ve světě showbyznysu. Své digitální náhradníky použila třeba ABBA, jedna z nejúspěšnějších popových skupin. Po skoro 40leté tvůrčí pauze oznámila v roce 2021 svůj návrat a vydala nové album. Následujícího **roku** se pak uskutečnila série koncertů, na nichž však vystupovaly počítačově zpracované verze členů této švédské **skupiny**. Takzvaní abbataři tehdy koncertovali výhradně ve speciální aréně v Londýně, jejíž hlediště má kapacitu 3 000 míst, a tato vystoupení byla zcela vyprodaná.

¹ století páry = slovní spojení používané pro označení 19. století

26 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení (26.1–26.4), zda jednoznačně vyplývá z výchozího textu (A), nebo ne (N).

	A	N
26.1 V roce 2021 uplynulo 48 let od vzniku americké kapely Kiss a zároveň 40 let od vzniku švédské skupiny ABBA.	☐	☒
26.2 Při starém triku zvaném Pepperův duch musel být zobrazovaný objekt schován v hledišti hned za sedícími diváky.	☐	☒
26.3 Britský vynálezce John H. Pepper alespoň část svého života prožil v 19. století, označovaném také jako století páry.	☒	☐
26.4 Roku 2022 se ve speciální londýnské aréně, jejíž hlediště pojme tři tisíce diváků, uskutečnilo více než jedno vystoupení tzv. abbatarů.	☒	☐

Komentář

Pravdivost/nepravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou ve výchozím textu vyznačeny příslušnou barvou.

1 bod**27 Které z následujících tvrzení je pravdivé?**

(Slova *daného* a *přímo* pocházejí z výchozího textu a jsou v něm podtržena.)

- A) Slova *daného* a *odebraného* jsou v kontextu výchozího textu antonymy, totéž platí i pro slova *přímo* a *bezprostředně*.
- ☒ B) Slova *daného* a *odebraného* nejsou v kontextu výchozího textu antonymy, totéž platí i pro slova *přímo* a *bezprostředně*.
- C) Slova *daného* a *odebraného* nejsou v kontextu výchozího textu antonymy, slova *přímo* a *bezprostředně* však v kontextu tohoto textu antonymy jsou.
- D) Slova *daného* a *odebraného* jsou v kontextu výchozího textu antonymy, slova *přímo* a *bezprostředně* však v kontextu tohoto textu antonymy nejsou.

Komentář

- Slovo *daný* je v textu užito ve významu *existující, uvedený* → slova *daný* a *odebraný* nejsou v daném kontextu antonymy.
- Slovo *přímo* je v textu užito ve významu *bezprostředně, rovnou* → slova *přímo* a *bezprostředně* jsou v daném kontextu synonymy, nikoli antonymy.

1 bod**28 Ve kterých odstavcích se vyskytuje alespoň jeden větný celek, v němž se autor výchozího textu přímo obrací na čtenáře textu?**

- A) v každém ze tří odstavců
- B) celkem ve dvou odstavcích, a to v prvním a druhém
- C) celkem ve dvou odstavcích, a to v prvním a třetím
- ☒ D) celkem ve dvou odstavcích, a to v druhém a třetím

Komentář

Autor výchozího textu se přímo obrací na čtenáře jak v druhém odstavci (*Možná vás překvapí...*), tak ve třetím odstavci (*S hologramy se nejčastěji setkáte ve světě showbyznysu.*).

29 Které z následujících podstatných jmen není ve výchozím textu užito v 2. pádě čísla jednotného?

(Posuzovaná podstatná jména jsou ve výchozím textu vyznačena tučně.)

- ☒ A) dráhu
- ☐ B) soustavy
- ☐ C) roku
- ☐ D) skupiny

Komentář

Podstatné jméno *dráhu* je v textu užito ve 4. pádě čísla jednotného.

max. 4 body

30 Přiřadte k jednotlivým definicím (30.1–30.4) úryvek z Erbenovy Kytice (A–F), který patří na vynechané místo (**) v definici.**

(Žádná možnost z nabídky A–F nesmí být přiřazena víckrát než jednou.)

30.1 **Básnický prostředek typu I:** jeho podstatou je, že se v rámci jednoho verše opakuje totéž ohebné slovo užité ve stejném tvaru. Tento prostředek se vyskytuje například v úryvku ****.

30.2 **Básnický prostředek typu II:** jeho podstatou je opakování téhož slova či více slov na samém konci bezprostředně po sobě jdoucích veršů. Tento prostředek se vyskytuje například v úryvku ****.

30.3 **Básnický prostředek typu III:** jeho podstatou je opakování téhož slova či více slov na samém začátku bezprostředně po sobě jdoucích veršů. Tento prostředek se vyskytuje například v úryvku ****.

30.4 **Básnický prostředek typu IV:** jeho podstatou je opakování téhož slova či více slov z konce jednoho verše na začátku bezprostředně následujícího verše. Tento prostředek se vyskytuje například v úryvku ****.

A) Stokrát jsem tě prosila,
přimlouvala sladce,
bys mi na čas, na kratičký,
dovolil k mé matce.	D) Pověz, můj milý, řekni jen,
jak je tvůj domek upraven?
Čistá světnička? Veselá?
A zdali blízko kostela?
B) Ho, nech modlení – skoč a pojď,
skoč a pojď a mě doprovod;
měsíček svítí na cestu:
já přišel pro svou nevěstu.	E) Ach nechod', nechod' na jezero,
zůstaň dnes doma, moje dcero!
Já měla zlý té noci sen:
nechod', dceruško, k vodě ven.
C) Nedávejte mne ve vsi na hřbitov,
tam bývá nárek sirotek a vdov,
tam slzí hořkých mnoho plynulo:
srdéčko mé by hořem hynulo.	F) Což bych se bála? Tys se mnou
a oko boží nade mnou.
Pověz, můj milý, řekni přec,
živ-li a zdrav je tvůj otec?

Řešení

30.1 – E); 30.2 – F); 30.3 – C); 30.4 – B)

Básnické prostředky jsou v příslušných úryvcích vyznačeny barevně.